

Den norske
Rhododendronforening

Lapprosen

Medlemsblad Nr. 1/2002

5. årgang

Kjære Rhododendronvenn og leser!

Januar 2002.

Med årets første nummer av Lapprosen vil vi få ønske et riktig godt Nytt år!

I mai har Rhododendron Sør planlagt en Danmarks tur med et fint og variert program hvor Mona Klemmetsen kan kontaktes. Mere info på side 4.

Den omtalte turen til Irland er utsatt til neste vår, slik at det blir bedre tid til planlegging.

Det er så fint med den interessen medlemmene viser gjennom at de åpner sine hager for andre planteinteresserte.

Det står nå et par nye navn på listen over åpne hager, og vi håper at flere vil følge etter.

Her i vest besøkte vi to hager i Os utenfor Bergen i høst. Begge hagene er ca. 30 år gamle og så spennende lagt ut med et mangfold som var imponerende, og som gjenspeiler den personlige interessen til eierne.

Det er satt opp et nytt kurs om Rhododendron i regi av Friundervisningen i Bergen som starter i mars måned med 2 kvelder med teori og 2 vandringer i Rhododendronsamlinger. Vi håper på god oppslutning.

Årsmøtet skal holdes i regi av Rhododendron Øst i Oslo lørdag 11. mai. Program kommer i Lapprosens vårnummer.

Vedlagt er informasjon om det nordiske Rhododendronsymposiet i Bergen i 2003. Det blir et kjempefint faglig program.

Det går mot lysere tider og snart er vel de tidligste Rhododendron i blomst.

Takk for fine innspill og ideer til Lapprosen!

Hilsen styret.

Fotografier:

Forsiden: *R.niveum*, Yumthang, N Sikkim.

Baksiden: *R.arboreum*, Yuksom, N Sikkim.

Foto: Trygve Serck-Hanssen.

Foto: Trygve Serck-Hanssen.

Innhold

Leder	2
Rhododendronvandring i Bergen våren 2002	4
Nye medlemmer	4
Danmarkstur 24-28.05.2002	5
Oppbygging av rhododendronsamlinger i Vest-Norge og Øst-Danmark.	6
Frøformering av rhododendron	10
Min favoritt	13
Kaldstikking av rhododendron	14
Hvordan beskjære rhododendron	16
Rhododendron-tur i Sikkim	18
Rhododendron quinquefolium	22
Bokliste	24
Nye bøker i 2001	25
Løsning på kryssord i forrige nummer	26
Foreningens frøsortiment 2002	27
Årsprogram for Rhododendron Sør	30
Styre og redaksjon, adresser	31

Neste nummer av Lapprosen kommer i april.

Stoff til bladet ønskes fortrinnsvis mottatt før 10/3 til
Den norske Rhododendronforening, Postboks 1325, 5811 Bergen
Tilsendte bilder ønskes som papirkopier eller på CD-ROM.

Rhododendronvandring i Bergen våren 2002

Tirsdag 23. April: Vårvandring i Botanisk hage i Milde.

Omvisning v/Per Harald Salvesen.

Plantebytte og kaffe i Blondehuset, Det norske arboret, Milde etter omvisningen.

Fremmøte ved parkeringsplassen i Mildevågen.

Onsdag 29. Mai: Rhododendronvandring i Muséhagen v/ Per M. Jørgensen.

Den over 100 år gamle hagen er i sitt fineste skrud på denne tiden.

Fremmøte v/Christie-statuen, Muséplass, Nygårdshøyden.

Onsdag 12. Juni: Omvisning i parken på Gamlehaugen v/Anders Kvam.

Parken ble anlagt i begynnelsen av 1900 i forbindelse med at hovedbygget var ferdig i 1901. Restaureringen av parken blir ferdig i 2002.

Fremmøte v/parkeringsplassen på Gamlehaugen.

Alle arrangementene starter klokken 18.00 og er åpne for alle.

Nye medlemmer

Styret vil ønske følgende nye medlemmer velkommen i foreningen:

Audun Arne	Eikeveien 3	4824 Bjorbekk
Ingeborg Lobben Gjennestad	Moldevn. 3	4848 Arendal
Hans Petter Hille	Starefossvingen 13A	5019 Bergen
Trond Mohn	Jacob Sæthresvei 4A	5232 Paradis
Kristian Reilstad	Reilstad	4160 Finnøy
Rettelse fra nr. 3 /2001:		
Merete Risholt	Risholt	4821 Rykene

DANMARKSTUR 24. - 26. MAI 2002

Rhododendron Sør arrangerer RHODO-tur til danske rhodomaner.

Vi kjører minibuss fra Arendal til Kristiansand, og seiler med M/S Silviana kl. 17.00.

Vi besøker Per H. Vestergaard i Hjørring.
Han har en vakker hage og dyrker selv mye rhododendron fra frø.
Plantesalg.

Videre til Rhododendron-Haven i Tørring. Stor park og skog med rhododendron, samt planteskole med masse rhododendron.

Så går turen til Mie og Erik Thomsen i Horsens. En meget flott oppbygget hage med rhododendron og alpine planter.

Vi besøker formannen i Den Danske Rhododendronforening, Bo Holst Pedersen i Horsens. Dette er en primært surjordshage med rhododendron og ledsagsplanter.

Fortsetter til Åge Roholm i Silkeborg som også har en vakker rhododendronhage.

Videre til Hvidebjerg planteskole i Spøttrup som drives av Svend Aage Askjær. Mye spennende planter for salg, samt en stor skog tilplantet med rhododendron.

Vi fyller opp en minibuss + eventuelt privatbiler ved behov.

For nærmere opplysninger kontakt Mona Klemmetsen på telefon 370 93330 etter klokken 18.00.

Påmeldingsfrist er senest 20. mars.

Oppbygging av rhododendronsamlinger i Vest-Norge og Øst-Danmark Del 1.

Ved Poul Søndergaard

Fri oversettelse av en artikkel i American Rhododendron Society, Vol. 53 nr. 4, høsten 1999.

Vest Norge

I 1971 ble jeg ansatt ved Universitetet i Bergen og fikk som oppgave å lede etableringen av det nystiftede Arboretet på Milde, som senere endret navn til Det norske arboret, Milde. Det relativt milde Atlanterhavsklima med rikelig nedbør og Vestlandets myraktige jordsmonn var ideelle forutsetninger for dyrking av rhododendron. Det hadde man lenge vært klar over i Bergen og allerede tidlig på 1900-tallet var Bergen blitt kjent som rhododendron-byen. Det var derfor opplagt at slekten *Rhododendron* måtte innta en viktig plass i Arboretet på Milde. Deler av arboretets ca. 500 dekar er dekket av naturlig furuskog, og åpen furuskog er den beste skjerm man kan ønske seg over en planting av rhododendron. Furuskogen gir en passende fordeling av lys og skygge, og dens røtter har en tendens til å vokse ned i de dypere jordlag og gir derved relativt lite konkurranse for rhododendronplantenes røtter.

I arealplanen for arboretet ble ca. 10 dekar i skråningene nord for Mørkevatn avsatt til en artssamling av rhododendron, og oppbyggingen av samlingen tok fart fra 1977. Samlingens elementer ble i begynnelsen arrangert etter det gamle Bayley Balfour system. Senere ble utformingen tilpasset Edinburgh revisjonen, som begynte med Cullen og Chamberlain (1980 & 1982) og fortsatte med Philipson & Philipson (1986), Chamberlain & Rae (1990), Kron (1993) og Judd & Kron (1995).

Det ble også avsatt et område til en kultivarsamling av rhododendron på tidligere slåttemark i Nydalen, ca. 800 m sør for artssamlingen. Her begynte tilplantingen smått om senn helt fra starten i 1971, men tok først skikkelig form og fart fra 1987.

Artssamlingen oppbygges

Jordsmonnet hadde både en passende sammensetning og surhetsgrad for rhododendron, men i mange områder var det stagnerende vann og

forsumpning. Det måtte derfor foretas en omfattende drenering før planting. I tillegg var jorden ofte så skinn at det måtte tilføres ekstra jord. Dette var heldigvis tilgjengelig fra de store utbyggingsprosjekter på Kokstad og Sandsli, som begynte på denne tid. De to industriområder ligger ca. 5 km fra Arboretet og store mengder myrjord ble innkjøpt og opplagret på Milde.

Overgartner Magne Sandvik fant en arbeidsbesparende og god måte å forberede planteplassene på, der jordsmonnet var for skrint. Et godt lag myrjord ble lagt på den urørte vegetasjon (av tyttebær, blåbær, mjølbbær og røsslyng) og plantene ble satt direkte i den tilførte jord. Disse plantebed ga god gjennomluftning til røttene og den rikelige nedbør (1600 – 2000 mm/år) var tilstrekkelig til at plantenes røtter kunne få tak og vokse gjennom det opprinnelige vegetasjonsdekke, ned i det underliggende jordsmonn.

For å få en hurtig start, ble det skaffet planter eller formeringsmateriale fra andre samlinger, enten som gaver (eks. Arboretet i Hørsholm, Arboretum Trompenburg i Rotterdam og Royal Botanic Gardens i Edinburgh) eller ved kjøp fra planteskoler. Materialet var ofte utilstrekkelig dokumentert. Helt fra starten ble det derfor satset på å få naturinnsamlet materiale (collected in the wild, c. w.). Fra samlingene i Edinburgh og Royal Botanic Gardens i Kew fikk vi et stort materiale av planter og stiklinger av naturinnsamlet materiale. I 1972 ble den første kontakt etablert med Glendoick Gardens i Skottland. Arboretet på Milde har gjennom de forløpne 30 år handlet rhododendron med tre generasjoner av familien Cox og kjøpt deres mange fine håndbøker om rhododendron.

Formering av rhododendron på Milde

For å etablere og vedlikeholde en livskraftig samling av rhododendron, må man være god til å formere slektens arter. Å følge plantene helt fra den første begynnelse, gir en dyp forståelse av variasjonen innen denne slekt og de betingelser som må være oppfylt for å få de enkelte arter til å spire, sette rot og trives.

Fra 1971 ble det etablert enkle formeringsopplegg i lånte veksthus på Norsk institutt for skogforskning (NISK - Bergen). Etter et par sesonger var det innarbeidet gode rutiner for såing og det lyktes også å få godt tilslag på stiklinger i vekstbord med undervarme, dekket av plasttelt og utstyrt med tåkeanlegg.

Avgjørende for at dette kunne lykkes, var en dyktig og interessert

planteformerer. Magne Sandvik, som var overgartner ved Arboretet i 16 år, var i besittelse av begge egenskaper. Han utviklet helt fra starten et særlig godt øye for rhododendron og var bl.a. medlem av den danske avdeling av American Rhododendron Society fra denne ble opprettet i 1974.

I 1981 ble formeringsmulighetene vesentlig forbedret etter at det ble bygget et 500 m² formeringsveksthus på Milde. Det var Arboretets første nybygg og ble planlagt i detaljer av Magne Sandvik med utnyttelse av den mest moderne teknikk som var tilgjengelig. Kapasiteten ble nå stor nok til at Arboretet kunne produsere så mange planter at det ble overskudd til årlige plantesalg arrangert av Arboretets venneforening, som ble opprettet i 1985.

Frø samlet i rhododendronsamlinger i andre botaniske hager inneholder ofte hybridisert materiale, og som regel ble de fleste planter av slikt frø kassert. Men i begynnelsen av 1990-årene ble et par av disse spontane hybrider utvalgt og lansert av Arboretet med gode bergenske kultivarnavn: 'Fritz C. Rieber' til ære for Arboretets grunnlegger og mangeårige velgjører, og 'Madam Felle' som i nåtidens Bergen er navn på et spisested og ble betegnelsen på en av de store fjellboremaskiner, som åpnet omkjørselsveien gjennom Fløyfjellet. Ingen av navnene er tatt inn i internasjonalt anerkjente registre.

Helt fra Arboretets start i 1971 var et ledende prinsipp ved inntak av frø og planter, at det skulle ha kjent opprinnelse og fortrinnsvis være samlet i naturen (c. w.). Dette ble oppnådd gjennom innsamlingsekspedisjoner, enten individuelle som f. eks. Johannes Hedegaards i Nepal og Bhutan i 1973, 1974 og 1975 (med økonomisk støtte fra Arboretet på Milde) og forfatterens egne innsamlinger i Pyreneene i 1983, Nepal 1984 og Nordøst-Tyrkia i 1986 eller fra større ekspedisjoner, bl. a. fellesnordiske til Japan og Korea og britiske og amerikanske innsamlinger i Kina og Japan.

Gradvis ble det oppbygget en grunnsamling av veldokumentert, naturinnsamlet materiale. Da Magne Sandvik og jeg forlot Arboretet på Milde i 1987, var artssamlingen av rhododendron begynt å ta form, og utmerket seg ved både rik blomstring og frodig vekst, i en perfekt ramme av åpen, småkupert furuskog. Av de mange arter som klarte seg særlig godt kan nevnes: *R. bureavii*, *calophytum*, *campanulatum* ssp. *aeruginosum*, *oreodoxa* var. *fargesii* og *wardii*, mens *R. rex* ssp. *fictolacteum*, *barbatum* og *strigillosum* var nær deres klimatiske grense. De kunne overleve i flere år uten å trives noe særlig for til slutt å bli sterkt skadet, om ikke drept i kalde

vintre (eller uheldige kombinasjoner av vinter og sommer).

Interessen fra publikum styrkes

Etter Arboretets grunnleggelse er rhododendron blitt en stadig større favoritt i hagebruk og offentlige anlegg i Bergensområdet og på Vestlandet generelt. Antallet av arter og kultivarer i handel økte fra et par dusin i 1971 til langt over hundre mot slutten av 1980-årene. Denne utvikling hadde en nær sammenheng med den neste generasjon av forvaltere av Arboretet på Milde. Med C. C. Berg som direktør (1985-1998) ble artssamlingen videreutviklet og på det nærmeste fullført. Kultivarsamlingen ble sterkt utvidet og er etterhånden den mest rikholdige av sin art i Skandinavia. Den drivende kraft bak denne siste utviklingen er Per Magnus Jørgensen. Som daglig leder av Bergen botaniske hage (nå Musehagen i Bergen) fra 1973 og senere professor i botanikk ved Universitetet i Bergen, utviklet han en tilsynelatende livslang begeistring for slekten *Rhododendron* og alle dens lunefulle uttrykkmåter. Gradvis ble han den entusiastiske foregangsmann for en massetilplanting Rhododendron i Bergen, deriblant en rekke nye kultivarer som fikk vise hva de duger til i Bergensklimate. Hans og Arboretets arbeide ble, og blir fortsatt, støttet av private velgjørere i Bergen, og da spesielt firmaet Rieber & Søn AS, som ga tusenvis av planter til dette formål. Ved Lille Lungegårdsvann i sentrum av Bergen, ble det til opplysning for byens befolkning og tilreisende anlagt et ”Rhododendrarium”, et navn som sikkert ville ha pirret Holbergs fantasi, om han ikke hadde ”forlotte” Bergen nesten 300 hundre år tidligere.

Nå omkring årtusenskiftet er Rhododendron blitt et dominerende innslag langs innfartsveiene til Bergen, især langs Fritz C. Riebers vei. Også i parker og hager plantes det et stigende antall arter og kultivarer. Fritz C. Riebers visjoner er blitt virkeliggjort i en grad han neppe ville ha drømt om. Og dog, ofte talte han om hvor fantastisk det ville være å se fjellsidene omkring Bergen dekket av blomstrende Rhododendron. Fra reiser i de sveitsiske alper husket han de eventyrlige blomstertepper av den egentlige alperose, *Rhododendron ferrugineum*, som Linné benyttet som typeart for slekten *Rhododendron*. Med de forandringer som har funnet sted i våre holdninger til naturen, blir denne storslåtte drøm neppe til virkelighet.

Fortsettes i neste nummer.

Frøformering av rhododendron – min måte

Av Ole Jonny Larsen

Her følger en punktvis oppskrift på *min* metode for å produsere egne rhododendronplanter fra frø. Dette er en framgangsmåte jeg har brukt med hell i flere år. Det finnes mange veier til målet, og andre metoder kan være like gode, men slik gjør altså *jeg* det:

HVORFOR SÅ?

- Det er en billig måte å utvide ei samling på.
- Det er en spennende utvidelse av hagehobbyen.
- Du kan bytte planter med andre som sår.
- Ulempe: Det kan ta flere år før plantene er store og blomstrer.

FRØ

Meld deg inn i diverse rhododendronforeninger og kjøp skikkelig frø! Livet er for kort til å så tilfeldig bastardfrø fra egne planter i hagen. Rhododendron er svært umoralske planter!

Lær deg hvilke arter som ikke hybridiserer med andre. Disse kan såes trygt. Tips: 1) Dansk og 2) Svensk rhododendronforening, 3) American Rhododendron Society, 4) Royal Horticultural Society - rhododendron , camellia and magnolia group. Disse har stort utvalg i arts- og hybridfrø, relativt billig. På sikt: Lær pollinering for å lage/krysse eget frø.

UTSTYR

Du trenger kunstlys og et miljø med kontrollert temperatur i måneder i strekk. Jeg har eget vekstområde i kjelleren med tre lysrørarmaturer over faste benker. NB: Plassbehovet øker dramatisk når du begynner å prikke. Jeg sår i 8cm firkantpotter, én art i hver. Pottene settes i såkalte miniveksthus. Husk skikkelige navnelapper!

VEKSTVILKÅR

Lysrøra skal henge ca 30 cm over pottene og være påskrudd 17-18 timer i døgnet. Temperaturen i dyrkingshøyden bør være 18-20 grader, helst lavere når lysa er avslått. Samme forhold i hele dyrkingsperioden.

SÅMEDIUM

Jeg sår i ferdigkjøpt naturtorv – ingenting mer. Mange frødyrkere bruker mer eller mindre sofistikerte jordblandinger. Etter mitt syn er det enkle godt nok. Trykk jorda lett til og sørg for fin overflate. Til prikling brukes samme

medium.

SÅTID

Jeg sår alltid 1. september! Dvs at alt frø som jeg mottar fra foreningene i januar-februar lagres i sylteglass i kjøleskapet i ca. 8 mnd. i stedet for å bli sådd med en gang. Grunnen til valg av såtid er:

- 1) Det gir akkurat så lang vekstperiode at plantene er store nok til å flyttes til veksthus i april/mai.
- 2) Jeg vil unngå å holde på i kjelleren om sommeren. Kombinasjonen ferietid og små planter er ikke enkel.
- 3) Det er så hyggelig å prikle og stelle småplanter i vintermørket!

SÅING

Så tynt på fuktig jord. Frøet skal IKKE dekkes. Pass på at du ikke blander de små frøa slik at du får ”fremmedfrø” i pottene. Det gir mange ergrelser. Dusj forsiktig og hold jevn fuktighet. Legg lokk over pottene (miniveksthus). De som ikke har spirt i løpet av tre uker, vil vanligvis ikke spire. Bruk soppmiddel om det oppstår problem. Fjern lokket når plantene har begynt å få ekte blad. Min erfaring er at plantene tåler dette godt selv om det skjer brått. Overskuddsfrø kan fryses og såes senere år.

GJØDSLING

Jeg begynner å gjødle med flytende gjødsel straks plantene har begynt å få ekte blad. Jeg har prøvd mange typer gjødsel – alt har fungert bra! Nå bruker jeg en blanding av kalksalpeter og Superba.

- Husk: Syltynn blanding!

- Unntak: Dvergarter tåler svært lite gjødsel. Reint vann holder for disse.

- Plantene holdes i sammenhengende vekst hele vinteren dette første året.

PRIKLING

Jeg prikler rundt juletider. Da er de fleste plantene 2-4 cm høye. Ta hele klumpen ut av potta og del den opp fra siden. Nå prikler jeg på plantebrett med ca. 6 cm jorddybde. Det gir plass til flere planter og lettere kontroll med vanninga.

-Vær brutal! Prikkl et fornuftig antall planter og gi bort/kast resten. Jeg prikler sjelden mer enn 10-15 av hver art. Og igjen: Vær nøye med navnelapper! Stol aldri på hukommelsen!

-Dvergartene vokser seint og må ofte prikles som svært små. Gjør det like-

Fortsetter side 26.

R. 'Gomer Waterer'

Foto: Jan Valle.

Beskåret R. catawbiense 'Grandiflorum'

Foto: Anne Tafjord Kirkebø/NUV-foto.

Min favoritt

Ved Jan Valle

En mørk og grå novemberdag, med tåke og regn i luften, ringte telefonen. Det var Anne Tafjord-Kirkebø fra redaksjonen i Lapprosen. - Hei, Jan, kan du tenke deg å skrive en liten artikkel under tittelen 'Min favoritt'? Spørsmålet kom litt brått på, så svaret ble vel mer tja, enn ja. Artikkelskriving i blader og tidsskrifter er ikke hverdagskost for meg som sysler med den praktiske siden av rhodohobbyen.

Tilbake til tittelen. Det er som kjent ikke lett å trekke frem en favoritt fremfor en annen. Mange ville nok ha valgt en art å skrive om, men jeg har valgt å skrive om en hybrid. 'Gomer Waterer' er nok kjent for de fleste, god, gammel og vakker som den er. På grunn av sin sene blomstringstid er den ikke det største blikkfanget når hagesentrene åpner. Men kommer du tilbake litt senere i sesongen, vil du få se den med blomst. Planten er sunn, frisk og fin med en bred og tett vekst. Bladverket har en kraftig, mørk grønnfarge, og den kan med tiden nå en høyde på 1,5 til 2 meter. Herdigheten er upåklagelig. Peter Cox definerer den som H5, Gimle planteskole som H3, mens Gunnar Gilberg i sin bok 'Rhododendron for alle' har satt -26°C. Selv har jeg to eksemplarer som ser ut til å trives svært bra.

Så litt om opphavet. Moren *Catawbiense* er som alltid sikker nok. Så var det faren som ofte er mer usikker, men skal man tro de som vet mer enn meg, kan det være *griffithianum*. Men hva kan ikke ha skjedd en fin sommerdag på slutten av 1800-tallet, med fuglesang, fønvind og surrende bier i luften? Men så var det selve blomsten.

For det er nok den som gjør denne planten virkelig attraktiv, og til en av mine favoritter. Med sin porselensaktige, ja, nesten litt orkidelignende struktur, hvit med rosa skjær og stor gul ganeflekk er den et nydelig syn. Hos meg kommer den i blomst vanligvis i månedsskiftet juni/juli. På Det norske arboret på Milde vil du kunne se fine eksemplarer i Nydalen i kultivarsamlingen 'Historien fortsetter'.

1 stk. plantet 1972. 1403. Højkol Planteskole, Danmark.

3 stk. plantet 1996. 364. Hans Hachmann Baumschule, Tyskland.

Rhododendron 'Gomer Waterer' ble introdusert i England rundt 1900.

Kaldstikking av rhododendron

Av Ole Jonny Larsen

Stiklingsformering av rhododendron regnes som vanskelig. Det snakkes og skrives om undervarme, tåkekammer, hormonpreparater og lignende spesialist-utstyr. Jeg har prøvd den totale forenkling med overraskende godt resultat.

Inspirasjonen kom gjennom en artikkel i det amerikanske rhododendrontidskriftet *The Journal*. Den omtale en gammel stikkemetode i en såkalt *Nearing frame*, oppkalt etter en planteskoleeier Nearing som utvikla teknikken. Den går i korthet ut på å stikke rhododendron utendørs i en rammekonstruksjon som gir lys fra nord og skjermer for skarp sol. Stiklingene sto rett i bakken, men jorda var bytta ut med et egnet medium. Roting tok opp mot et år, altså langsommere enn ved bruk av moderne teknikker, men med mindre arbeidsinnsats og pass. Fordelen er i følge artikkelen at plantene får en hvileperiode om vinteren.

Nearing-ramma var tydeligvis utvikla for et klima uten tele i jorda. Jeg antok da at en lignende prosess kunne gjennomføres i mitt frostfrie, men kalde veksthus. Forsøket ga mange råtne planter, men også en god prosent med fin rotutvikling. Konklusjonen ble at stikking av rhododendron uten tilskuddsvarme er mulig og et alternativ til de som ikke har spesialutstyr.

Jeg stikker i miniveksthus av plast eller i avsagde, kvite plastbøtter med tett plast over. Mediet jeg bruker er ca. 60 % naturtorv og 40 % Perlite. Jeg skjærer stiklingene slik det er beskrevet i vanlig faglitteratur (Ringstad, Cox) og setter dem tett sammen med tydelige navneskilt. Jeg bruker ikke hormonpulver. Når miniveksthuset er fullt, legger jeg tynn plast over rett på stiklingene. Plasten holdes så nede av lokket. Hensikten er å lage et så lite luftrom som mulig.

Stikking skjer i juli/august for dverger og azalea og august/september for større arter. Stikkekasene settes slik at de ikke får direkte sol. Jeg bruker ikke kunstlys om vinteren.

Arbeidet videre er å fjerne råtne plantedeler og dusje. Når vinteren nærmer seg, bør en prøve å få ut fuktighet. Det gjøres enklest ved å riste av duggdråper på plasten/lokket med jevne mellomrom.

Noen dverger og azalea kan rote seg på noen få uker og pottes om allerede i september! Ellers lar jeg alt stå til våren og sjekker rotinga fra mars og utover. Vær tålmodig - noen roter seg så seint som i juli året etter. De som roter seg, settes i individuelle pottes på et skyggefullt sted i veksthuset med plast liggende over i noen uker.

Mange arter har vært prøvd uten å lykkes. Likevel øker antallet sorter som får rot for hvert år. Såpass vanskelige arter som *R. recurvoides*, *bureavii*, *degronianum* og *insigne* har slått til på denne måten. Og går det i et kaldt veksthus, går det vel også i et kjellervindu. Det koster lite å prøve!

RHODODENDRON

Kurs nr 2490

Kurset vil gi en innføring i rhododendronplantenes mangfoldighet; utbredelse i naturen, vekstforhold, planting, stell etc. Videre informasjon om inndeling/klassifikasjon i grupper, arter/hybrider, formering og råd og vink om plantekjøp, litteratur, foreninger etc. Det blir 2 kvelder med teori i mars og 2 vandringer i Rhododendronsamlinger.

Kurset er et samarbeid med Den norske Rhododendronforening.

Start: Tirsdag 13. mars, kl. 18.00 – 20.45, 2. gang holdes 27. mars på samme tid. De to siste gangene holdes i mai, nærmere tidspunkt avtales på kurset.

Kursholder: Torstein Borg og Pål Skagseth
Sted: Jonas Reinsgt. 4 for teoriundervisning
Pris: 560,-

For informasjon og påmelding ring
Friundervisningen i Bergen på tlf 55 55 36 10

Ønsker du å beskjære dine rhododendron - men er usikker på hvor mye og hvordan?

Ved Anne Tafjord Kirkebø

At store, flotte R. catawbiense 'Grandiflorum' (CG) i fullt flor er et syn å skue, er vel alle enige i. Den er blant de eldste og mest vanlige her i landet. Plantet i mange hager, ofte langs trapper og stier, blir den både høy og noe strantete om ingenting blir gjort med den. Noen steder blir den plantet som hekk, og mange beskjærer den da jevnlig, for på den måten å holde den tett og lav. For noen er likevel denne *beskjæringen* en bekymringsfull sak; når, hvor mye og hvordan går vi frem?

I Erviken i Bergen, hos familien Steckmest, er store områder beplantet med nettopp CG. Gartner Willy Corneliussen forteller at de beskjæres fra senhøsten og frem til mars; ett område om året. Slik sikrer de seg at ikke store områder blir blomstertomme, naturlig nok blomstrer de ikke det året de beskjæres, når man besørger dette høst- og vinterstid. Det er ofte ett område som må 'skiftes' ut - rundt regnet hvert tiende år. Han mener at etter 3-4 år har denne sorten fått full krone igjen. Selv liker han best å beskjære etter en frostperiode sent i mars, og bildene her viser hvordan; sag rett over/litt skrått av stammen, og ganske lavt, en god halvmeter over bakkenivå. Det andre bildet viser samme området 1. september, altså bare halvåret etter. Trærne er tette og ser svært trivelige ut, ikke sant? Willy gjødsler ikke, og anbefaler det heller ikke her på Vestlandet.

Steinar Handeland ved Arboretet er ganske tydelig når det gjelder beskjæring av catawbiense-hybrider. (Dette gjelder sorter som bl.a. 'Album', 'Cynthia', 'Gomer Waterer', 'Lee's Dark Purple', 'Roseum Elegans'). De tåler kraftig beskjæring som kan utføres det meste av året. Steinar sier at man godt kan vente med beskjæringen til etter at årets blomstring er over, og heller beskjære rett etter denne, om man ikke vil 'ofre' årets blomstring. Det eneste han advarer mot, er beskjæring sent på høsten. Det kan vise seg å være lite gunstig dersom vinteren blir veldig våt eller veldig kald.

Når det gjelder nyere sorter og de små lepidote artene/sortene (de egentlige alperosene) har vi ikke spesielt dårlig erfaring med beskjæring av noen av dem, sier Steinar. Han legger til at det enda er unge trær de har på Milde, og unge trær tar seg lettere etter nedskjæring enn gamle. I samtale med Tehi Pousi, som er den som står for beskjæringen på Arboretet, sier hun at de anbefaler å beskjære de gamle, 'sikre' rhododendrontrærne helt ned til 20

cm over bakken, de sages rett over og ikke på skrå, for å unngå stor snittflate. Hun anbefaler at man lar stå igjen et par gamle greiner, og når treet har skutt rikelig med nye skudd, kan disse taes også. Da vet man at det klarer seg.

Når du nå går ut i hagen og ser etter, så blir det kanskje mer fristende å finne sagen frem? Og vil du, så kan du lage dine helt spesielle former på trærne, slike som passer perfekt for akkurat din hage!

Dette bildet viser hvordan kuttet gjøres. Foto: Anne Tafjord Kirkebø/NUV-foto.

Rhododendron-tur i Sikkim

Ved Trygve Serck-Hanssen.

Sikkim ligger i det østlige Himalaya inneklemt mellom Nepal i vest og Bhutan i øst. Mot nord grenser dette tidligere kongedømmet til Tibet. Sydgrensen dannes av provinsen West Bengalen i India. Landet var tidligere et eget kongedømme, men i kolonitiden ble det et protektorat under Storbritannia. Da India/Pakistan fikk sin frihet i 1947 ble Sikkim for en kort tid selvstendig før det igjen ble et protektorat ; denne gang under India. Under Indira Gandhi ble det lille kongedømmet annektert i 1975 og lagt til som den 22de og minste provins i India. Landarealet er ca 7200 kvadratkilometer - eller rundt halvparten av Hordaland fylke. Det er gjennomskåret av dype dalføre med tropisk regnskog som går over i temperert regnskog før man når skoggrensen på ca 4000 meter over havet. Over tregrensen mot nord ligger det egentlige Himalaya slik man vanligvis forestiller seg det med svimlende fjell og hengebratte breer. Verdens tredje høyeste fjell - Kangchenjunga med sine 8600 m.o.h. ligger her på grensen i nordvest mot Nepal.

Hvorfor reiser man så til Sikkim ? - Min kone og jeg hadde fra før vært på trekkingturer i Nepal og Bhutan og ville nu gjerne se denne delen av Himalaya. Valg av reisemål og tidspunkt har tidligere vært bestemt ut fra vår felles interesse for ornitologi, men med vår relativt nyvakte interesse for rhododendron ville vi nu gjerne få med oss det maksimale av denne blomstringen.

Rhododendron er utbredt mellom 1800-5000 m.o.h., men de fleste artene finner man mellom 2500-4500 m.o.h. Blomstringen finner sted i tidsrommet slutten mars, gjennom april og ut i mai. Er man tidlig ute får man med seg blomstringen i de lavere områder, mens rhododendronartene på 4000 meter og derover fortsatt står i knopp. Og omvendt; er man sent ut i sesongen opplever man blomstringen i høyden, mens det er avblomstret lengre nede. Vi håpet å kunne ta 'midt på treet' og reiste i tidsrommet ultimo april/primio mai. Det skulle vise seg å være et bra valg for året 2000.

Gjennom vår lokale agent hadde vi bedt om 2 turer. Den første med 4-hjulstrekk (95 prosent av alle biler er 4WD) opp mot nordøst til Yumthang. Den andre som en ren trekkingtur fra Yuksom mot Goecha La passet i nordvest hvorfra man har en storslått utsikt mot Kangchenjunga. For denne turen hadde vi bedt om yak-okser som kløvdyr. Vi synes dette gir

en spesiell atmosfære og opplevelse av eventyret fremfor å se sherpaer bære seg skakk under overvektige bærer. På denne trekkingturen hadde vi overnatting i telt.

For Sikkim kreves det eget visum utover det vanlige visum for India. I tillegg måtte vi ha spesiell tillatelse for hver av våre 2 planlagte turer. Disse siste ble ordnet lokalt i provinshovedstaden Gangtok. Bakgrunnen for disse formalia er at hele provinsen anses som sensitivt område p.g.a nærheten til den tibetansk-kinesiske grense hvor det var flere alvorlige, væpnede konflikter på 1960-tallet. Av denne grunn er den østlige delen av provinsen fortsatt stengt for utenlandske turister.

Sikkim regnes som klassisk rhododendron område hvor flere av de store samlere foretok innsamlingsturer tidlig på siste halvdel av 1800-tallet. Første mann ut var Sir Joseph Hooker som allerede i 1848-50 samlet inn og beskrev samtlige av Sikkims 34 arter ("*The Rhododendrons of Sikkim-Himalaya*"). Med provinsens nære beliggenhet til den Bengalske Bukte er været meget ustabil med mye regn og tungt skydekke - også utenom monsunperioden, som inntreffer i slutten mai/begynnelsen av juni. Vi gikk således glipp av den lovpriste utsikten fra Gangtok mot Himalaya med Mt.Everest i vest og Chomolhari i øst på grensen mellom Bhutan og Tibet.

Yumthang er et Mekka for rhododendron entusiaster. Her utenfor allfarvei traff vi da også på et hyggelig reisefølge fra Dansk Rhododendron Forening. Høyden over havet er ca 3700 meter. Enorme snøras hadde gått over veien flere steder og blitt brøytet opp igjen av myndighetene. Været var kaldt og guffent med tungt skydekke som hang langt ned over fjellsidene. Kontrasten med rikt blomstrende rhododendron er påtagelig i slike omgivelser. De vanligste artene vi så var *Rh. arboreum*, *Rh. ciliatum* og *Rh. dalhousiae* (subsp. *tashii* ?) Spesielt interessant var det å se den sjeldne *Rh. niveum*, med sine blålige blomster. Arten er endemisk for Sikkim og Bhutan og er oppgitt som sårbar. Flere bestander er feiet vekk av sneras og landslides. I tillegg utgjør lokal vedsanking, samt veianlegg og militær aktivitet, en trussel. I disse barske omgivelser var det et farverikt syn for en hobbyornitolog å se en 'firtailed sunbird' med nydelig skarlagensrød rygg og ditto lang hale, og med et metallisk blått hode, samle nektar i en gul *Rh. grande* ! Disse solfuglene, som det er flere arter av, er den gamle verdens svar på Nord- og Syd-Amerikas kolibrier.

Etter Yumthang retunerte vi til Gangtok før en ny biltur bragte oss til Yuk-

som (1800 m.o.h.) ; utgangspunktet for vår trekking tur. Vår første natt i leir var nede i jungel med mosegrodde kjempetrær med lianer hvor man på de store grenene i toppen av trekronene kunne se epifyttiske orkideer som Sikkim også er kjent for. Mellom 3000 og 4000 m.o.h. var rhododendron blomstringen optimal. Dominerende både kvantitativt og kvalitativt var *Rh. arboreum* som kunne nå høyder på 12-14 meter. Når disse 'træene' med sine røde blomster sto sammen med blomstrende magnolia var det et uforglemmelig syn. Arten har en meget hard ved som gjør at den er meget brukt til kløvsadler. Mer ukjent er det kanskje at de ny-utsprungne blomstene samles inn om våren av sherpaene og nyttes til vinlegging, en drikk som for øvrig sies å motvirke høydesyke ! Eller kanskje er det hodepinen som får en annen årsak ?

Vi var nu i en høyde hvor de forskjellige rhododendron-artene utgjorde en rik og tett underskog på størrelse med hassel-trær i en skog som for det meste besto av gammel og høyvokst barskog. Storbladet *Rh. wardii* var imponerende med sin rike blomstring. Vi så også *Rh. lanatum* og *Rh. hodge-soni* i blomst. Likevel var det påtagelig hvor få trær det var av hver art som bar blomster ; og der hvor det var blomstring, var denne langt mer beskjeden enn hva vi er vant til fra våre hjemlige domestiserte og kryssede arter. For øvrig overgikk artsrikdommen dessverre langt våre beskjedne kunnskaper.

Over tregrensen på ca. 4000 m.o.h. var der et belte av 2 til 4 meter høye rhododendron før nye arter dannet mindre 'vierkratt' der hvor høyfjellet og steinørken overtok. Her var det tydeligvis langt frem til blomstringen. Ikke så rart ; vi hadde 15 kuldegrader om natten og våknet med et ispanser på teltet. Men la ikke det skremme deg ! Reiser du er Pradhan & Lachungpas bok "*Sikkim-Himalayan Rhododendrons*" fra 1990, en nyttig og rikt illustrert bok, ikke større enn at det går an å ta den med på okseryggen.

Forfatterens e-postadresse er: ornimnt@online.no.

R. niveum, Yumthang, N Sikkim.

Foto: Trygve Serck-Hanssen.

R. quinquefolium

Foto: Kvitvik og Mattila.

***R. quinquefolium* Bisset & Moore 1877**
– den beste halvdel av eit tvillingpar
Ved Steinar Handeland.

Langt attende i tid var ein av guvernørane i distriktet Tochigi, nord til nord-aust for Tokyo, ein stor *Rhododendron*-entusiast og ville derfor velja seg ein *Rhododendron* som plante for det området han styrte over. Men kva for ein? Der voks nemleg tre artar som kunne gå inn i den rollen, alle like vakre og tiltalande. Nokre av dykk hugsar kanskje Marte Svennerud som – i ein litt annan samanheng – uttalte: ”Je tek aille sju!”. Den gode guvernør var ikkje så mykje dårlegare, for han tok alle tre, og i Japan vart dei kjende som *Yashio-Rhododendron*. Ein var kvit, *Shiro Yashio*, ein raud, *Aka Yashio* og den tredje var purpur, *Murasaki Yashio*. Men begrepet *Yashio-Rhododendron* er mindre kjent blant yngre japanarar, og slett ikkje kjent i moderne *Rhododendron*-hierarki. Men moderne systematikk har samla alle tre og ein fjerde med i ein seksjon som har fått namnet *Sciadorhodion*. Alle fire artane er vakre, lettstelte, bladfellande og blomstrar dels på berr kvist, og alle er godt forsynte med fargestoff i bladverket og har ein haustglød som få andre.

Eg kunne gjerne gjort som ho Marte og guvernøren og valt alle fire som min favoritt, men ein er kanskje litt meir favoritt enn dei andre, i alle fall no ved årsskiftet 2001/2002. Utpå våren når *R. schlippenbachii* står med sine store, bleikrosa blomstrar som ei lett sky over nakne greiner, eller om hausten når blada gløder på sitt mest intense, kan det nok henda eg ville gjort eit anna val. Og når *R. albrechtii* – *Murasaki Yashio* - er ei fargebombe i Japansamlinga ein tidleg maidag, kunne og valet vorte annleis. Men no er det *ShiroYashio* som er min favoritt.

Litt artig er det at dei to siste artane i *Sciadorhodion*, faktisk har make namn, sjølv om dei ser ganske umake ut. *Quinquefolium* er latin og tyder femblad. Det greske ordet for femblad er *pentaphyllum*. Og ser vi på dei to artane, så er dei nesten einegga tvillingar, og Arboretets samling av *R. quinquefolium* var mykje større heilt til vi fekk ei god blomstring eit år. Då viste det seg at nokre av buskane slett ikkje var *R. quinquefolium* – *Shiro Yashio* , men *R. pentaphyllum* – *Aka Shiro* - som blomstrar litt tidlegare og har rosa til raude blomstrar. Blomsterfargen er ganske variabel, men alltid med raudt i seg. Andre skiljeteikn mellom dei to artane finst og når ein ser nærare etter og vert kjent med dei.

Når eg likevel har kåra *Shiro Yashio* til favoritt, er det mykje på grunn av dei kvite blomstrane. Eg er svak for kvite blomstrar. Dei har noko reint og blygt ved seg som tiltalar. Det fargesprakande er sjølv sagt vakkert og imponerande, men kan verta noko påtrengjande. Eg fotograferer ein del, og på jakt etter gode motiv og fargekombinasjonar er det dei litt duse fargane og lyse eller kvite blomstrar som gjev dei beste bileta. *R. quinquefolium* er ein plante med mange gode motiv. Dei kvite blomstrane har ei vakker form som fargen framhevar. Enkelte vil kanskje seia at dei kjem for seint, for bladverket er alt komme så langt at det skjuler blomstrane. Men kombinasjonen blad og blomstrar er svært vakker hos denne arten, men ein må ta seg tid til sjå, vera fotograf sjølv om ein ikkje har kamera med seg.

Men det eg først merka meg med denne favoritten min, var bladverket. Dei fem blada som står i ein svært kort spiral i toppen av greiner og kvister, gjev eit delikat inntrykk. Ser vi så på blada kvar for seg, er dei sjokoladefarga som nye, grønne med ein vakker raudbrun teint i kanten om sommaren og vert vakkert raude om hausten. Saman med ein knopp med raude knoppskjel med kvit kant, er det eit syn som kan bergta ein. Og knoppen kan ein nyta heile vinteren, av og til pynta med rim eller litt snøpudder og av og til med vassdropar, eller kanskje i gløden av ei låg sol som sender nokre strålar inn mellom tre og buskar.

Ein kan verta poetisk av slikt, men kanskje eg bør avslutta litt prosaisk om denne arten. Så langt eg har sett han, er han ein liten busk som treng litt tid før han tek til å blomstra. I heimlandet kan han verta eit lite tre, 3 til 4 m, og i fjella kan han oppnå ein høg alder, fleire hundre år er det sagt, og blomstringa kan vera overveldande. I låglandet vert det snart for varmt. I Arboretet trivst han tilsynelatande godt i den lette furuskogen han er plassert i, men han vil kanskje verta endå vakrare i litt meir ope lende. Lys fremjar bladfargar og blomstring, og ein vestlandssommar vert neppe så varm at han skaper problem. I Europa vart han introdusert i 1896, men er framleis nesten umogleg å få kjøpt. Det burde vi endra på, og *Rhododendron*-liebhaberar burde gå mann av huse og kjøpa eller tinga seg ein liten juvel. Det må i så fall skje snart, for ein ekte juvel vert berre vakrarare med åra, og det gjeld og for *R. quinquefolium*. Med tida vil vi få ein liten bonsai i hagen, kanskje med litt varsam forming og oppstamming. Men vis tolsemd, og ikkje overdriv gjødslinga. Finaste treformer får vi når veksten er sein. Plasseringa er og viktig. Han må stå fritt og ein stad der vi ofte er og kan sjå han, og der vi har god tid, ikkje ein stad vi hastar framom.

**DEN NORSKE RHODODENDRONFORENINGENS
BOKSAMLING
BERGEN OFFENTLIGE BIBLIOTEK**

Den norske Rhododendronforening er i ferd med å bygge opp en samling med bøker på norsk og engelsk ved Bergen off. Bibliotek. Foreningens medlemmer og andre kan låne bøkene gjennom sitt lokale bibliotek. Kom gjerne med forslag til nye titler.

Foreløpig har vi følgende titler:

- Gunnar Gilberg: Rhododendron for alle. Alma Mater 1993, 172 sider, Fargefotos og svart/hvitt illustrasjoner.
- Per Magnus Jørgensen: Rhododendron i Det norske arboret. Fagbokforlaget 1996, 268 sider, Fargefotos.
- Knut Lønø og Arnulf Ringstad: Rododendron - dyrking av lave og hardføre sorter. Landbruksforlaget 1994, 100 sider, Fargefotos og svart/hvitt illustrasjoner.
- D.M.van Gelderen & J.R.P.van Hoey Smith: Rhododendron Portraits. Timber Press 1992, 424 sider, Fargefotos. 2 eks.
- Peter A. & Kenneth N.E. Cox: The Encyclopedia of Rhododendron species Glendoick Publishing 1997, 396 sider, Fargefotos. 1 eks.
- Kirsten Lindquist: Rhododendron för svenska trädgårdar. Rabén Prisma 1990/1995, 158 sider, Fargefotos og svart/hvitt illustrasjoner. 2 eks.
- Svend Aage Askjær: Rhododendron og andre surbundsplanter. Det danske Haveselskab 1990, 175 sider, Fargefotos. 1 eks.
- Cynthia Postan: The Rhododendron Story. The Royal Horticultural Society 1996, 224 sider, Fargefotos og svart/hvitt illustrasjoner. 1 eks.
- Andrea Kögel: Rhododendron og azalea. Cappelens Forlag 1997, 64 sider, Fargefotos og fargetegninger. 1 eks.
- Wilson, Argent, Bond, Chamberlain, Cox, Hardy: The Rhododendron Handbook. The Royal Horticultural Society 1997, 352 sider, Noen få fargefotos. 1 eks.
- Fred Galle : Azaleas. Timber Press 1991, 318 sider, 203 fargebilder. 1 eks.
- Walter Schmalscheidt. Rhododendron- und Azaleenzüchtung in Deutschland, Teil II, 1930 - 1990. 1 eks.
- Rhododendron i Danmark i 25 år. Rhododendronforeningens jubilæumsskrift 1999. 1 eks.
- Homer E. Sally and Harold E. Greer: Rhododendron hybrids. Second edition 1992 B.T.Batsford Ltd. 344 sider 592 fargefotos. 1 eks.

Nye bøker i 2001

Kenneth Cox: Rhododendrons and Azaleas: A Hamlyn care manual. Hamlyn 1998. 128 sider. Fargefotos.

Pat Halliday: The illustrated Rhododendron. Their classification portrayed through The artwork of Curtis's Botanical Magazine. Royal Botanic gardens, Kew 2001. 268 sider. Fargeillustrasjoner.

Lin Hawthorne: Rhododendrons, the new plant library. Lorentz Books 1999. 64 sider. Fargefotos.

Karen Wilson, RHS Editor: The Rhododendron Handbook 1998. Rhododendron Species in Cultivation. The Royal Horticultural Society. 351 sider. Få fargefotos.

Karen Wilson, RHS Editor: Rhododendrons with Camellias and Magnolias 1998. The Royal Horticultural Society. 96 sider. Fargefotos.

Karen Wilson, RHS Editor: Rhododendrons with Camellias and Magnolias 1999. The Royal Horticultural Society. 96 sider. Fargefotos.

Karen Wilson, RHS Editor: Rhododendrons with Camellias and Magnolias 2000. The Royal Horticultural Society. 96 sider. Fargefotos.

Karen Wilson, RHS Editor: Rhododendrons with Camellias and Magnolias 2001. The Royal Horticultural Society. 96 sider. Fargefotos.

Gunnar Bernler: Sågen, en bohusslänsk Rhododendronpark. Hft. 1997. 128 sider.

Juan Moscoso Rea: Rhododendron på Sofiero. Alle arter och hybrider samt Blomningsperioder för arterna. Hft. 1999. 24 sider. Fargefotos.

James L. Luteyn, editor: Contribution Toward a Classification of Rhododendron. The New York Botanical Garden. 1980. 338 sider. Fargefotos og svart/hvitt ill.

H. Edward Reiley: Success with Rhododendrons and Azaleas. Timber Press. 1992. 314 sider. Fargefotos.

H. H. Davidian: The Rhododendron Species. Volume 4. Timber Press. 1995. 232 sider. Fargefotos, illustrasjoner.

Sonja Nelson: Rhododendrons in the landscape. Timber Press. 2000. 255 sider. Fargefotos, illustrasjoner.

Fortsatt fra side 11.

vel. Prikling stimulerer veksten.

PINSERING

De fleste rhododendron bør pinseres i oppvekstfasen ved at toppskuddet brytes en eller flere ganger. Dette gir tette planter med god forgreining. Unntak er storblada arter som R.rex o.l. Om plantene vokser veldig raskt, kan det hende at du må plante om på flere brett allerede i kjellerperioden. Vær oppmerksom på råte/muggsopp.

UT I VERDEN

Jeg bærer alle plantene ut i veksthus i slutten av april. Der står de til St. Hans da de settes ut i hagen i 6-8 uker. Fortsett gjødslingen. Første overvint-ring får mine planter i frostfritt veksthus, men de som mangler slike hjelpe-midler, kan finne andre løsninger som drivbenker, avskjermede bed o.l. Stopp da gjødslinga ved St. Hans.

--

Dette er en svært forenkla og skjematisk gjennomgang. Mange forbehold kunne ha vært tatt til påstander i denne artikkelen, men for flertallet av arter og hybrider vil dette fungere. Jeg kommer med en grundigere artikkel om samme emne i Norsk Hagetidend i løpet av 2002. Interesserte kan gjerne ta kontakt på e-post med spørsmål om detaljer. For øvrig gjelder det på dette feltet, som på alle andre, at de viktigste tre tingene er erfaring, erfaring og erfaring!

Forfatterens e-postadresse er: olejonnylarsen@hotmail.com

Løsning på kryssord i 3/2001

Vannrett: 1 bra 4 beger 9 barbatum 11 gelb 12 ran 13 gg 14 fortunei
16 fe 17 ark 19 eg 20 orfeus 22 ur 23 rb 24 sus 25 sope 28 makinoi 30
ea 31 griffel 34 td 35 klokke

Loddrett: 2 ralf 3 arboreum 4 bart 5 gunn 6 em 7 rolig 8 eggeformet 9
begerblad 10 taurus 15 ee 17 as 18 krone 21 usa 26 pole 27 ei 32 il 33
fo

Foreningens frøsortiment 2002

Endelig er frølisten her! I fjor på denne tiden fikk frøforvalteren det litt vel travelt med flytting, innimellom nordsjøjobbingen. Dermed ble det ikke skikk på frølisten, og det ble heller ikke sendt ut noe særlig... Jeg kan bare be om unnskyldning til alle de som ønsket seg frø og ikke fikk noen.

Vår flittigste bidragsyter er **Inga Olsen**, som blant annet har vært på tur til Himalaya. Fra henne har vi i år fått følgende frø (*Rhododendron* er innført, så det skriver vi ikke):

anweihense
arizelum
auriculatum
edgeworthii
edgeworthii
faberi
falconeri
hodgsonii
eclectum
macabeanum
minus v. chapmani
przewalskii
williamsianum *hvite blomster*
rex ssp. rex
rex ssp. rex
simsii
veitcheianum

camtchaticum
cinnabarinum v. Roylei x (xanthocodon x cinnabarinum) HP
wiltonii T.J. x wiltonii Cox

Dessuten har vi igjen fra i fjor (alt ligger pent innpakket i kjøleskap, og burde kunne bevare spireevnen i mange år):

thomsonii C.W. Yackey Lodge, Sikkim, 3200m
thomsonii C.W. Yackey Lodge, Sikkim, 3200m

thomsonii Yumthang Valley, 3200m, rød calyx
campanulatum Yumthang Valley, 3400m
arboreum (Sikkim)
arboreum C.W., Berasy, Sikkim

Fra egen innsamling i Arboretet har vi to varianter. Noen er håndpollinerte, men ikke tildekket, den siste godværsdagen forsommeren 2000. Det var ikke mange insekter på vingene etter denne dagen...

dasypetalum
reticulatum
quinquefolium

Dessuten ble det samlet inn frø fra en del arter som blomstret omtrent på samme tiden, alltid fra midt inne i en klynge lengst mulig unna andre arter:

keiskei 'ebino'
dilatatumkaempferi
concinnum
arthrosquameum
yedoense v. poukhanense
ambiguum
ferrugineum

Rester av frø som er tidligere innkjøpt (privat) fra Arboretet:

vaseyi 73.0721
schlippenbachii
myrtifolium 82.0043
camtchaticum
albrechtii
albrechtii 77.1246

Dessuten donerte Tigerstedt en del frø til foreningen:

brachycarpum ssp. tigerstedtii – håndpollinert, og
brachycarpum ssp. tigerstedtii – åpen pollinering

Dette er kanskje verdens mest hardføre rhododendron, og altså ingenting for

meg som bor på et av de mildeste stedene i hele landet!

Siden jeg sviktet så totalt i fjor, er utsendelsen gratis i år.

Ole Tjugen
Tellevikveien 34
5107 Salhus

Telefon: 55 19 12 86.

E-post: oftjugen@online.no

Merk ny adresse, telefon og e-post!

RHODODENRON I STORT UTVALG

**Vi har lagt oss i selen for å holde et stort
utvalg i Rhododendron-arter
og hybrider.**

**Hos oss finner du mer enn
150 forskjellige sorter.**

Åsane hagesenter AS, Åsamyrene 90, 5116 Ulset. Telefon 55 18 21 86.

**ÅRSPROGRAM FOR
RHODODENDRON SØR
2002**

4/2 kl 19.

Møte i Kristiansand. Bo Holst Pedersen fra Den Danske Rhododendronforeningen holder foredrag om rhododendron arter.
For felles kjøring/stedsbeskrivelse kontakt Frode Harnes.

18/4 kl 19.

Vårmøte i Arendal Bibliotek.
Karin Eikeland Nilssen holder foredrag som plantedoktor med tema:
Hvordan få plantene til å trives.

Hagevandring:

30/5 kl 19. hos Britt Weiz på Hånestangen, Tromøy.
Felles avreise fra Krøgenes planteutsalg kl.18.45.

6/6 kl 19. hos Olaf Tobiassen, Ålefjæravn. 386, Kristiansand.
Felles avreise fra Randesund planteskole kl 18.30.

7/10 kl 19. Høstmøte i Arendal Bibliotek.

Britt Weiz holder foredrag om forskjellige grupperinger innen rhododendron

I tillegg planlegges det rhododendron tur til Danmark 24 - 26 mai.
Opplysninger og påmelding i dette nummer av Lapprosen side 4.

For nærmere opplysninger kontakt Frode Harnes Tlf 37 02 77 81.

Styrets sammensetning

Leder:

Anne Rieber, Fjellveien 120, 5019 Bergen Tlf. 55 31 02 16

Sekretær:

Hilde Hvidsten Bretvin, Øvre Kalfarli 43, 5018 Bergen Tlf. 55 31 27 55

Styremedlemmer:

Torstein Borg, 5694 Onarheim Tlf. 53 43 50 77

Torbjørn Lem Gjesteland, Vollane 10, 5105 Eidsvåg Tlf. 55 95 05 75

Pål A. Skagseth, nestleder, Snekkevikvn. 82, 5239 Rådal Tlf. 55 22 64 35

Varamedlemmer:

Randi Valen Fessl, Myrdalskogen 110, 5117 Ulset Tlf. 55 18 50 12

Frode Harnes, Furutoppen 1, 4847 Arendal Tlf. 37 02 77 81

Ole Petter Vik, Østenstadlia 3, 1392 Vettre Tlf. 66 78 42 60

Frøforvalter:

Ole Tjugen, Tellevikveien 34, 5107 Salhus Tlf. 55 19 12 86

E-post: oftjugen@online.no mob.tlf. 90 50 09 75

Leder Rhododendron Sør:

Frode Harnes, Furutoppen 1, 4847 Arendal Tlf. 37 02 77 81

Leder Rhododendron Øst:

Ole Petter Vik, Østenstadlia 3, 1392 Vettre Tlf. 66 78 42 60

Utgiver:

Den norske Rhododendronforening, Postboks 1325, 5811 Bergen

Internett: <http://www.rhododendron.no>.

Redaksjon:

Anne Rieber (administrativt)
Tlf. 55 31 02 16 E-post: anrieb@online.no

Gunnar Gilberg (faglig)
Tlf. 55 28 47 59 E-post: gungil@online.no

Anne Tafjord Kirkebø (faglig)
Tlf. 55 22 72 50 E-post: nuv-foto@nuv-foto.no

Ole Petter Vik, Østenstadlia 3, 1392 Vettre (teknisk)
Tlf. 66 78 42 60 E-post: ole.petter.vik@connect.no

Innmelding i foreningen:

Innmelding kan skje ved innbetaling av kontingent, for tiden kroner 200, til bankkonto 9521.17.90378. Bruk adressen over.

